cBRAIN®

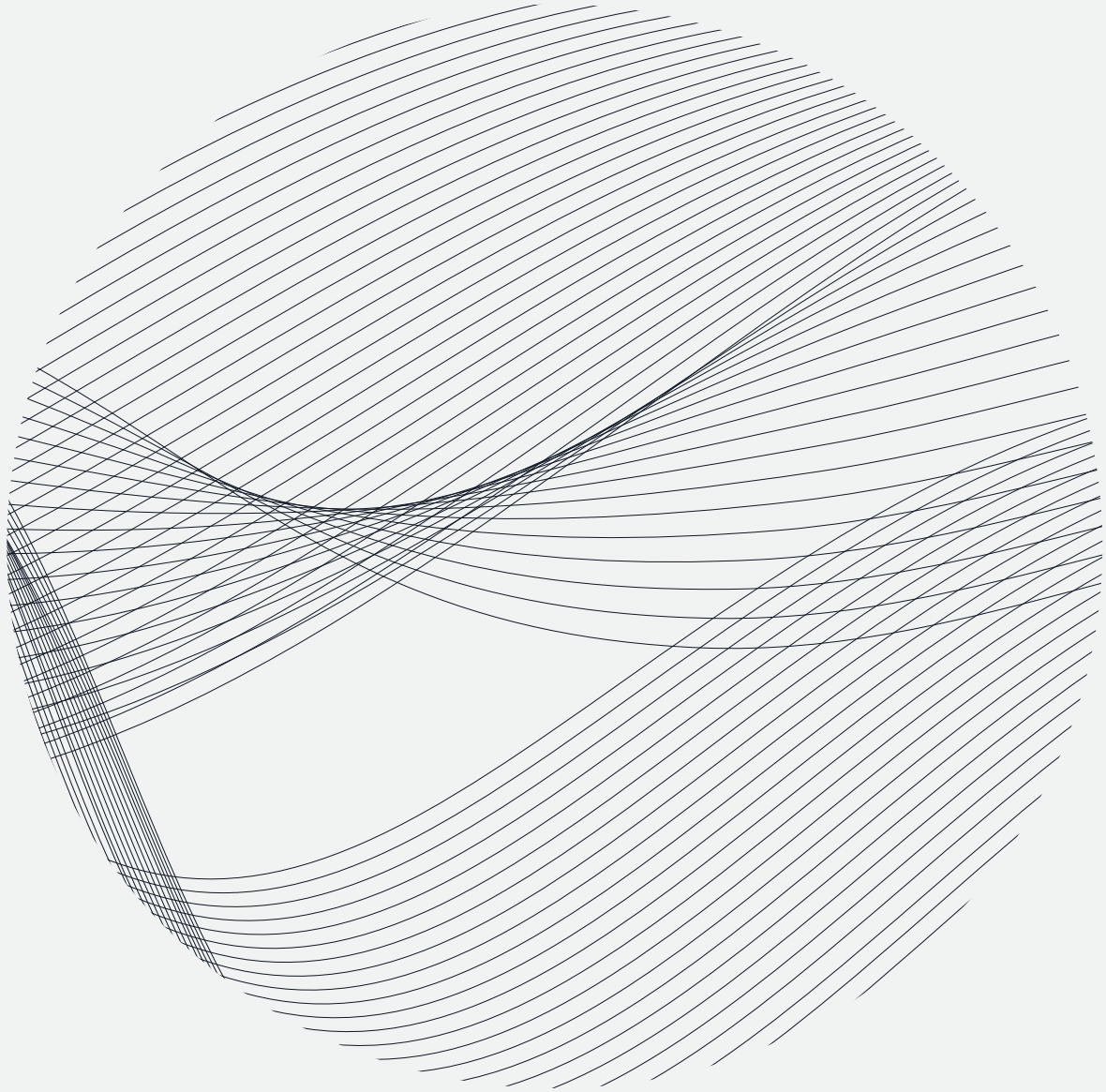

Product Paper

F2 AI Task Specialist

F2 AI Task Specialist er en ny type AI-agent – et nyt modul i F2-platformen – som er designet til at automatisere og erstatte manuelle opgaver i sagsbehandlingen.

F2 AI Task Specialist tilbydes on-premise, så ingen data forlader myndigheden, og specialisten fungerer fuldt integreret med F2 ServiceBuilder. Det betyder, at brugeren selv kan opsætte og vedligeholde AI-understøttede sagsforløb.

Indhold

Henry Ford, Max Weber og den næste industrielle revolution i forvaltningen ... 3
Introduktion til F2 AI Task Specialist ... 4
F2 AI Task Specialist arbejder fuldt integreret med F2 Service Builder ... 5
cBrains metode til trinvis indføring og afprøvning af AI-baserede sagsforløb ... 6
Fase 1: Alfa ... 7
Fase 2: Klargøring ... 7
Fase 3: Drift ... 7
Illustration af AI-baseret sagsforløb: Skovrejsning ... 8
F2 AI Task Specialisten arbejder baseret på prompts ... 17

Henry Ford, Max Weber og den næste industrielle revolution i forvaltningen

Store dele af den offentlige sektor kan beskrives som sagsfabrikker, og de strukturerede sagsprocesser gør det oplagt at anvende kunstig intelligens.

Men samtidig er myndighederne underlagt strenge krav til compliance, og afgørelser kan ikke baseres på sandsynlige svar. Borgere har krav på en ensartet og transparent behandling, ligesom både grundlaget for sagsbehandlingen og afgørelser skal kunne dokumenteres.

Derfor handler AI ikke om at ændre bureaukratiet eller den måde, som den offentlige sektor arbejder på. Det handler derimod om at gøre sagsbehandlingen – og dermed sagsproduktionen – mere effektiv. Derfor er genvejen til succes at fokusere på de enkelte opgaver i sagsforløbet.

Det handler om automatisering af opgaver, ligesom da robotterne indtog bilindustrien

Henry Ford opfandt samlebåndet i begyndelsen af det 20. århundrede, og det revolutionerede bilindustrien. Arbejdet blev opdelt i et antal trin, og på hvert trin udførte arbejdere veldefinerede opgaver.

Da robotterne indtog bilindustrien i 1970'erne, skabte det den næste store revolution.

Men bilindustrien begyndte ikke forfra. Samlebåndet fungerer stadig, men håndarbejdet og de mange manuelle opgaver er blevet automatiseret. Biler bygges stadig på samlebånd, men på hvert trin udføres opgaverne nu af specialiserede industrirobotter, hvilket gav markante produktivitetsgevinster.

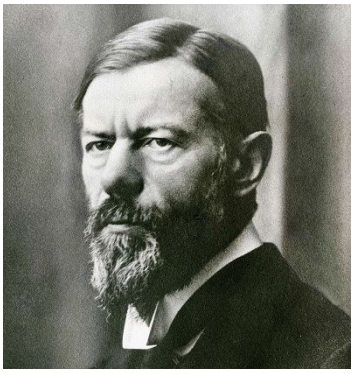

Den tyske filosof Max Weber har beskrevet bureaukratiet som et produktionsapparat.

En sag bevæger sig gennem en række trin – fra ansøgning og screening til vurdering, afgørelse og afslutning – og på hvert trin udfører sagsbehandleren en række konkrete opgaver baseret på regler, instrukser og faglig viden.

Den offentlige sektor står nu over for en revolution - ligesom bilindustrien i 1970'erne - fordi AI har mulighed for at overtage og automatisere mange af de manuelle opgaver, som i dag udføres af sagsbehandlere.

Men det handler ikke om at omvælte eller nytænke den offentlige sektor.

Målet er at fastholde kontrollen – mens de manuelle opgaver automatiseres

Sagsprocessen fungerer som et samlebånd med veldefinerede trin og opgaver, hvor opgaverne udgør de grundlæggende elementer i sagsproduktionen.

Opgaverne er dokumenteret i form af instruktioner, og sagens administrative omkostninger opgøres i al væsentlighed af den tid, som sagsbehandlerne bruger i forbindelse med at udføre opgaverne i sagsforløbet.

Derfor er der behov for en anden type AI, end de generelle AI-agenter, der dominerer markedet i dag.

Der er behov for specialiseret AI, som kan udføre konkrete opgaver direkte i sagsprocessen, og som kan arbejde inden for de regler, instrukser og procedurer, der allerede styrer sagsbehandlingen.

Derfor har vi udviklet **F2 AI Task Specialist**.

Introduktion til F2 AI Task Specialist

Der er store forventninger til AI i den offentlige sektor. Men der er også mange udfordringer - fra compliance til håndtering af persondata.

Vores erfaringer med AI viser, at det næppe handler om at udfordre eller ændre den måde, som myndighederne arbejder på. Det handler derimod om at udnytte AI til at automatisere de mange **manuelle og repeterbare opgaver**, som kendetegner sagsbehandlingen.

Herved kan der opnås markante effektiviseringsgevinster uden at gå på kompromis med de grundlæggende krav til compliance, herunder dokumentation og en transparent og ensartet sagsbehandling.

Derfor har vi udviklet F2 AI Task Specialist – en ny type AI, som er designet til at erstatte manuelle opgaver i forvaltningen, uden at ændre på de grundlæggende arbejdsgange eller gå på kompromis med kravene til compliance.

cBrain F2® er en fuldt integreret platform, som er bygget til at understøtte myndighedernes arbejde - fra selvbetjening og sagsprocesser til registre, vidensdeling og compliance.

F2 AI Task Specialist arbejder fuldt integreret med alle de øvrige funktioner i F2-platformen, og specialisten tilbydes i en on-premise version, som sikrer, at data aldrig forlader F2-databasen.

Det betyder, at F2 tilbyder en komplet og fuldt integreret AI-platform til forvaltningen. Samtidig betyder det indbyggede konfigureringslag i F2, at brugeren **selv kan opsætte og vedligeholde** AI-understøttede sagsforløb.

Ved hjælp af F2 Service Builder definerer brugeren først sagsforløbet, herunder trin og opgaver. Herefter giver brugeren F2 AI Task Specialist de nødvendige kompetencer til at AI-understøtte de manuelle opgaver, som med fordel kan erstattes af AI.

Den indbyggede versionsstyring sikrer, at brugeren løbende kan vedligeholde og optimere både sagsforløb og AI i takt med, at der opnås konkrete erfaringer med sagsforløbet.

Velkommen til F2 AI Task Specialist - den nye digitale kollega, som fungerer fuldt integreret både med F2 Service Builder og alle de andre funktioner i F2-platformen.

F2 AI Task Specialist fungerer som en ny elev i forvaltningen

F2 AI Task Specialist er baseret på prompts, som defineres og vedligeholdes i F2 Service Builder for hvert trin og for hver opgave i sagsforløbet.

AI har som udgangspunkt kun meget begrænset viden om sagsbehandling og offentlig forvaltning.

En effektiv vej til at udnytte AI er derfor at betragte F2 AI Task Specialist som en ny elev i forvaltningen, som både skal uddannes og instrueres.

F2 Task AI Specialist er derfor baseret på 3 grundlæggende typer af prompts: Rolle, Instruks og Skills.

Ved at opdele prompts i de 3 typer og afgrænse dem til en konkret opgave er det muligt at skrive effektive prompts, fordi de bliver korte og præcise. Samtidig understøtter opsplitningen, at det er muligt at bygge biblioteker af skills (uddannelse), som kan genbruges på tværs af forskellige opgaver. Derudover giver det også mulighed for, at skills kan versioneres.

Prompt type	Hvad gør prompten	Eksempler
Rolle	Rolle er det organisatoriske element, og rollen definerer, hvordan AI Task Specialist skal opføre sig	Rolle angiver eksempelvis, at AI Task Specialist skal tale dansk, tale sandt og fortælle, når den er i tvivl
Instruks	Instruks definerer selve instruktionen, dvs. den opgave, som AI Task Specialist skal udføre. Instruks oversætter dermed den menneskelige instruktion til et prompt	Instruks angiver eksempelvis, at den skal læse sagens akter igennem og vurdere, om der optræder truede dyrearter på matriklen. Endvidere kan det eksempelvis specificeres, at AI Task Specialisten skal notere vurderingen i et afkrydsningsfelt, og at vurderingen skal uddybes skriftligt i et tekstfelt med referencer til akterne
Skills (viden)	Skills definerer den uddannelse, som AI Task Specialist skal have for at kunne udføre instruktionen	Eksempler på skills er viden om, hvilke akter, som er relevante for vurderingen, samt hvilke dyrearter der betragtes som truede i området

F2 AI Task Specialist arbejder fuldt integreret med F2 Service Builder

F2 AI Task Specialist er en ny type AI, som skaber produktivitet ved at overtage opgaver i sagsforløbet, som hidtil blev udført af sagsbehandlere.

Figuren nedenfor illustrerer et sagsforløb.

Sagsforløbet understøtter arbejdet væg-til-væg, og det består af et antal trin fra selvbetjening til arkivering.

På hvert trin udføres en eller flere opgaver, og hver opgave er defineret og dokumenteret i form af en instruktion.

De enkelte opgaver udføres enten af sagsbehandlere eller af en F2 AI Task Specialist.

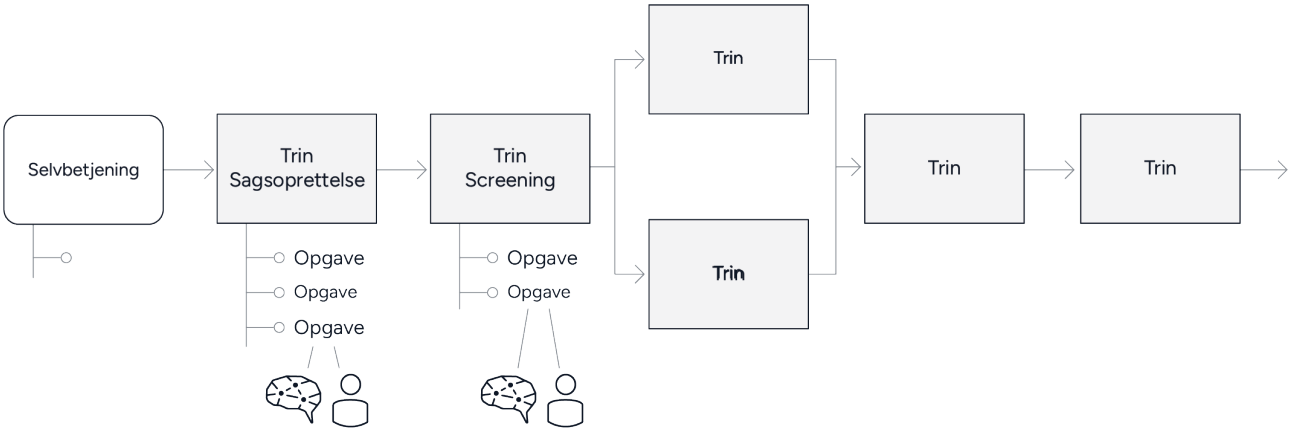

F2 AI Task Specialist er en særlig type af AI agent - en ny digital kollega, som trænes til at udføre konkrete opgaver i sagsforløbet, og som arbejder side om side med sagsbehandlere.

F2 AI Task Specialist er styret af 3 typer af prompts:
- Rolle
- Instruks
- Skills

Brugeren opsætter og vedligeholder AI-understøttede sagsforløb ved hjælp af F2 Service Builder og F2 AI Task Specialist.

F2 Service Builder

- Anvendes til at definere og vedligeholde selve sagsforløbet med trin og opgaver
- F2 indeholder en procesmotor, som styrer afviklingen af trin. Procesmotoren arbejder fuldt integreret med alle funktionerne i F2-platformen, og eksempelvis kan procesmotoren styre (route) sagens fremdrift med anvendelse af indbakker og funktionspostkasser, ligesom den kan danne, flette og afsende breve.

F2 Task AI Specialist trænes til at digitalisere og erstatte konkrete opgaver.

- F2 AI Task Specialist digitaliserer de menneskelige instruktioner ved at oversætte dem og erstatte dem med opgave-specialiserede AI-prompts
- F2 AI Task Specialist kan herved overtage en række opgaver og arbejder side-om-side med sagsbehandlere
- Prompts angives for hver opgave i F2 Service Builder, helt parallelt med de øvrige oplysninger om sagsforløbet
- Prompts kan løbende forbedres i takt med en løbende instruktion.

cBrains metode til trinvis indføring og afprøvning af AI-baserede sagsforløb

cBrain® har udviklet en metode baseret på 3 faser, som gør det nemt og effektivt - både at afprøve og indføre AI-baserede sagsforløb. Nedenstående figur illustrerer forløbet:

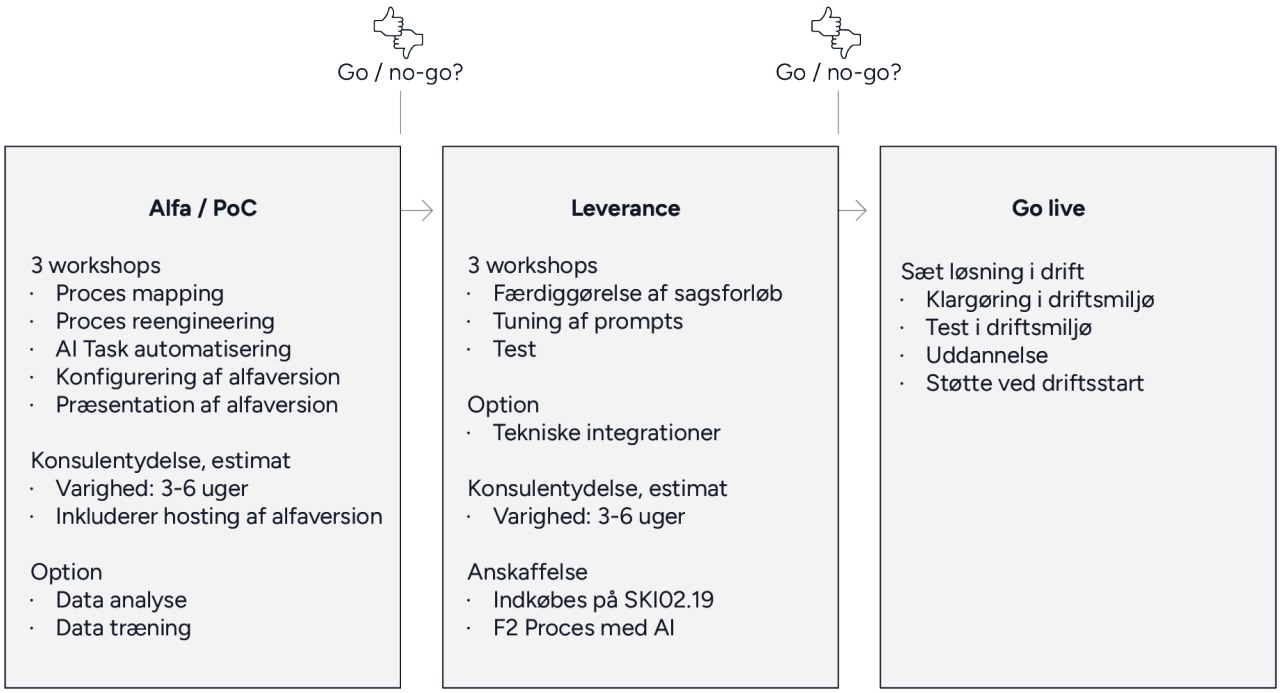

Effektivt og styret forløb

Projektet er baseret på 3 faser:

- *Fase 1: Alfa*
  Den første fase er baseret på en række workshops. Parallelt med workshops opsætter cBrain en alfa-version af løsningen, og forløbet afsluttes med en præsentation

- *Fase 2: Klargøring*
  I næste fase færdiggøres løsningen, herunder afslutning af sagsforløbets trin og opgaver samt tuning af prompts

- *Fase 3: Drift*
  Når løsningen er klar, testes og klargøres den i driftsmiljøet - efterfulgt af uddannelse og støtte ved driftsstart.

Efter hver af de 2 første faser vurderes løsningen med en beslutning om videre forløb (go/no-go). Det betyder, at metoden kan benyttes som afprøvning af idéer.

Projekt og anskaffelse kan ske baseret på SKI-aftaler

Projektet kan leveres baseret på SKI-aftaler. SKI-aftalerne understøtter den faseopdelte metode, herunder muligheden for at stoppe projektet.

Specielt bemærkes det, at der først anskaffes licenser, når det er besluttet at tage løsningen i drift.

Efterfølgende vedligeholdelse, support og videreudvikling

Når løsningen er gået i drift, understøttes den som en del af cBrains standard softwarevedligeholdelse med adgang til løbende opgraderinger af standardsoftwaren.

Løsningen er baseret på F2 Service Builder. Det betyder, at kunden har adgang til selve konfigureringen - "no-code source". Det betyder, at kunden dermed selv kan vedligeholde sagsforløbet og de tilhørende prompts.

cBrain tilbyder naturligvis også løbende videreudvikling i takt med, at der måtte opstå nye krav til løsningen.

Fase 1: Alfa

Den første fase er normalt baseret på 3 workshops samt en afsluttende præsentation. De centrale opgaver består af nedenstående trin.

Trin/emne	Opgave
Proces mapping/afdækning	Først afdækkes sagsforløbets trin, og i forbindelse med hvert trin afdækkes de tilhørende opgaver. Dette sker gennem interviews og ved hjælp af whiteboard. cBrain dokumenterer sagsforløbet i form af et såkaldt trindiagram
Proces re-engineering	Den indledende procesafdækning klarlægger, hvordan organisationen arbejder i dag. Når processen er afdækket, vurderes det, om der bør ske en ændring af forløbet (re-engineering). I så fald tilpasses trin-diagrammet
AI Task automatisering	Hvert trin med tilhørende opgaver gennemgås med henblik på at afdække, om - og i hvilket omfang - der er mulighed for at automatisere opgaven ved hjælp af AI. I forbindelse hermed udvælges nogle opgaver med henblik på en initial afprøvning af AI i sagsforløbet
Konfigurering af alfa version	Parallelt med de 3 ovenstående opgaver opsætter og konfigurerer cBrain en alfa-version af løsningen i F2. Alfa-versionen vil normalt understøtte forløbet fra selvbetjening til arkivering, og udvalgte opgaver understøttes af F2 AI Task Specialist
Præsentation og afprøvning af alfa	Alfa-versionen afprøves gennem briefing af brugere, og fasen afsluttes med en præsentation for ledelse og projektgruppe. I forlængelse heraf tages en go/no-go-beslutning

cBrain tilbyder, når det er relevant at gennemføre dataanalyse af kundens data, eksempelvis med henblik på at vurdere datakvaliteten. cBrain kan også tilbyde at instruere LLM-modeller baseret på kundens data, hvilket er relevant for visse typer af AI-anvendelse.

Fase 2: Klargøring

I anden fase færdiggøres løsningen. De centrale opgaver består af nedenstående trin.

Trin/emne	Opgave
Afslutning af sagsforløb	Sagsforløbets trin og opgaver udbygges og konfigureres færdigt
Yderligere AI automatisering og tuning af prompts	AI-anvendelsen afsluttes. Dette omfatter typisk understøttelse af flere opgaver samt tuning af prompts
Tekniske integrationer	Ofte vil der være behov for tekniske integrationer, hvor der hentes data i eksterne registre eller fra eksterne services. Valg og behov for eksterne integrationer udgør ofte en af de største usikkerheder i projektet
Test	Løsningen testes og tilpasses. Selve den tekniske test er normalt minimal, fordi løsningen er baseret på standard software. Testens primære mål er derfor at teste og tilpasse forretningslogik og - ikke mindst - teste og tilpasse prompts

Fase 3: Drift

I tredje og sidste fase sættes løsningen i drift. De centrale opgaver består af nedenstående trin.

Trin/emne	Opgave
Klargøring i driftsmiljø	Løsningen etableres i driftsmiljø og verificeres teknisk
Test i driftsmiljø	Der gennemføres brugertest i driftsmiljøet
Uddannelse	Der gennemføres brugeruddannelse
Støtte ved driftsstart	Brugerne støttes i forbindelse med driftsstart, herunder eksempelvis floorwalking

Illustration af AI-baseret sagsforløb: Skovrejsning

Formålet med løsningen er at digitalisere sagsforløbet, når lodsejere søger om tilskud til at omdanne landbrugsjord til nye skove. Løsningen skal gøre det muligt for lodsejere at ansøge via selvbetjening, og målet er at effektivisere ansøgningsforløbet gennem anvendelse af AI.

Når ansøgningen er modtaget via selvbetjening, gennemløber sagsforløbet 4 faser, som hver består af et antal trin med opgaver.

Løsningen er konfigureret i standard F2 ved hjælp af F2 Service Builder og F2 AI Task Specialist. Sagsforløbet består af 4 trin, hver tilknyttet en række opgaver:

- **Sagsoprettelse**
  I første fase modtages og oprettes sagen. Der sendes en kvittering til ansøgeren. Samtidig klargøres sagen til den videre behandling ved at indhente de oplysninger, som skal benyttes i forbindelse med screening og sagsbehandling. Det omfatter eksempelvis oplysninger fra tinglysning, ejerforhold og geografisk baserede informationer om dyr og planter, som kan hentes i Danmarks Miljøportal.
- **Screening**
  Screeningen automatiseres ved hjælp af F2 AI Task Specialist. Screeningen er opdelt i et logisk antal trin med opgaver, eksempelvis tjek af servitutter og tjek af, om der findes truede dyrearter på matriklen. Hvis der for en eller flere af trinene i screeningen findes opmærksomhedspunkter, noteres dette med henblik på manuel sagsbehandling.
- **Sagsbehandling**
  Sagsbehandlingen er baseret på variansstyring. Det betyder, at hvis der er noteret bemærkninger i forbindelse med screeningen, åbnes et trin med henblik på manuel sagsbehandling. Sagsbehandlingen understøttes af AI. Når sagsbehandleren åbner det konkrete trin for sagsbehandling, eksempelvis vurdering af truede dyrearter, kan sagsbehandleren stille uddybende spørgsmål til F2 AI Task Specialist.
- **Afslutning**
  Efter sagsbehandling vurderes, afgøres og afsluttes ansøgningssagen. Ansøgningen afsluttes således med en afgørelse, som efterfølgende kan give anledning til en udbetalingssag.

Eksemplet illustrerer, hvordan der kan opnås markante gevinster ved at benytte AI til at automatisere udvalgte opgaver i sagsforløbet, samtidig med at sagsbehandlingstiden bliver kortere. Ved at fastholde sagsforløbet, sikres det, at krav til dokumentation og compliance opfyldes.

Nedenfor vises skærmbilleder fra F2, som illustrerer sagsforløbet. Herefter vises en række af de prompts, som benyttes af F2 AI Task Specialist i forbindelse med sagsforløbet.

Fase 1: Sagsoprettelse

I første fase oprettes sagen. Herefter benyttes F2 procesmotor og integrationer til at hente relevante oplysninger til brug for sagsbehandlingen. Data gemmes på sagen som akter, hvilket understøtter dokumentationen, samtidig med at data danner grundlag for AI-anvendelsen.

Fra Tinglysning hentes information om ejerforhold på de matrikler, som projektområdet indeholder. Fra Danmarks Miljøportal (DMP) hentes information om alle de arter, der er observeret på området. Dernæst hentes information om afgrødekoder fra MARS/DMP. Til sidst indhentes alle servitutter på projektområdets matrikler gennem Tinglysning. På skærmbilledet herunder vises opgaven, der henter art observationer.

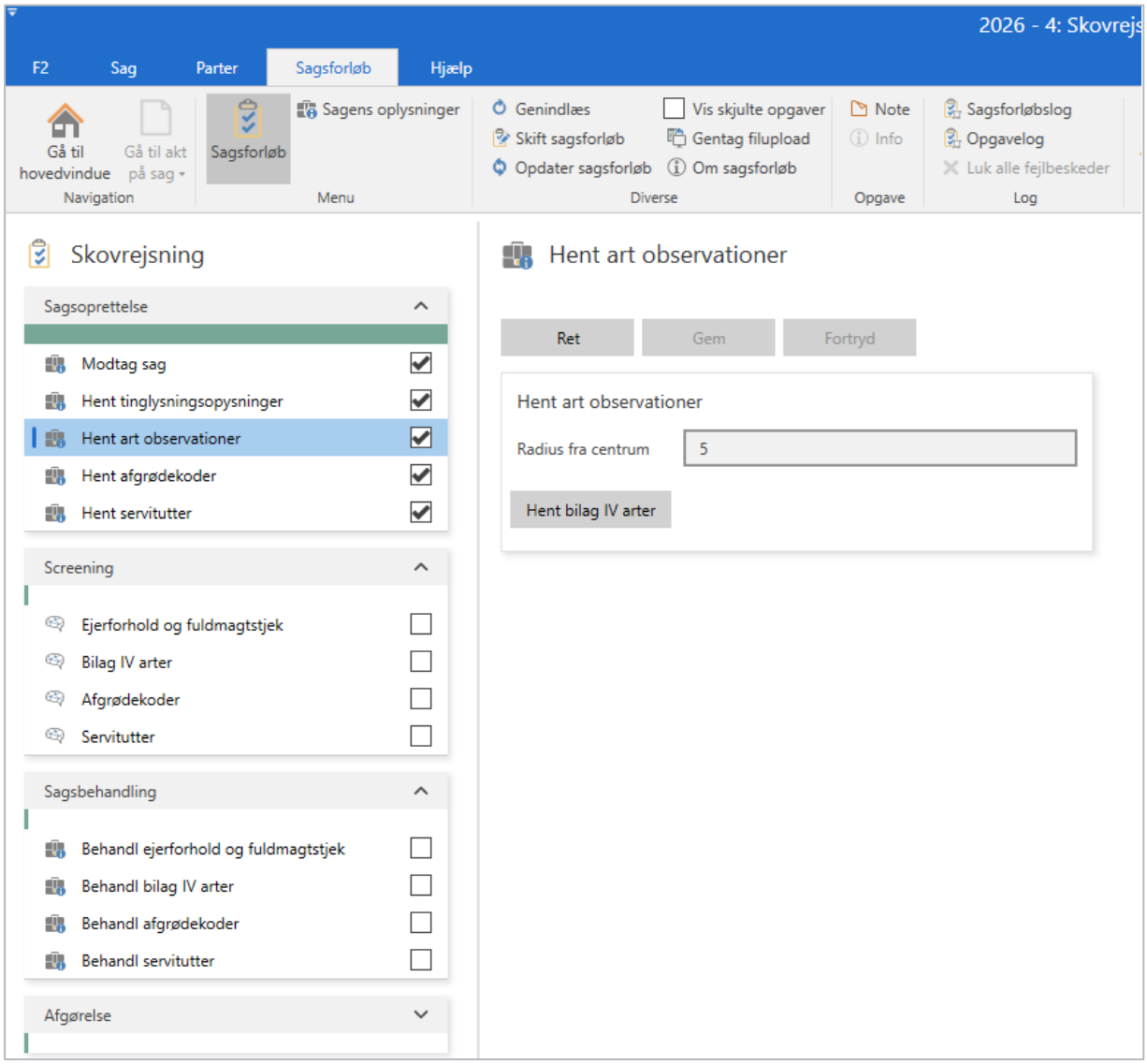

Figur 1: Opgave i sagsoprettelsen med at hente information om arter

Fase 2: AI-baseret screening

F2 procesmotor styrer forløbet, og efter indhentning af de nødvendige data, gennemfører procesmotoren automatisk en række screeningsopgaver, hvor F2 AI Task Specialist bliver aktiveret. For hvert af trinene er F2 AI Task Specialist instrueret via Rolle-, Instruks- og Skills-prompt til at løse den konkrete opgave.

I opgaven Ejerforhold og fuldmagtstjek gennemfører F2 AI Task Specialist en screening af ejerforholdene på projektområdet, modtaget fra Tinglysning. Mangler der fuldmagter, vil F2 AI Task Specialist opmærke det, og opgaven 'Behandl ejerforhold og fuldmagtstjek' under sagsbehandling bliver synlig.

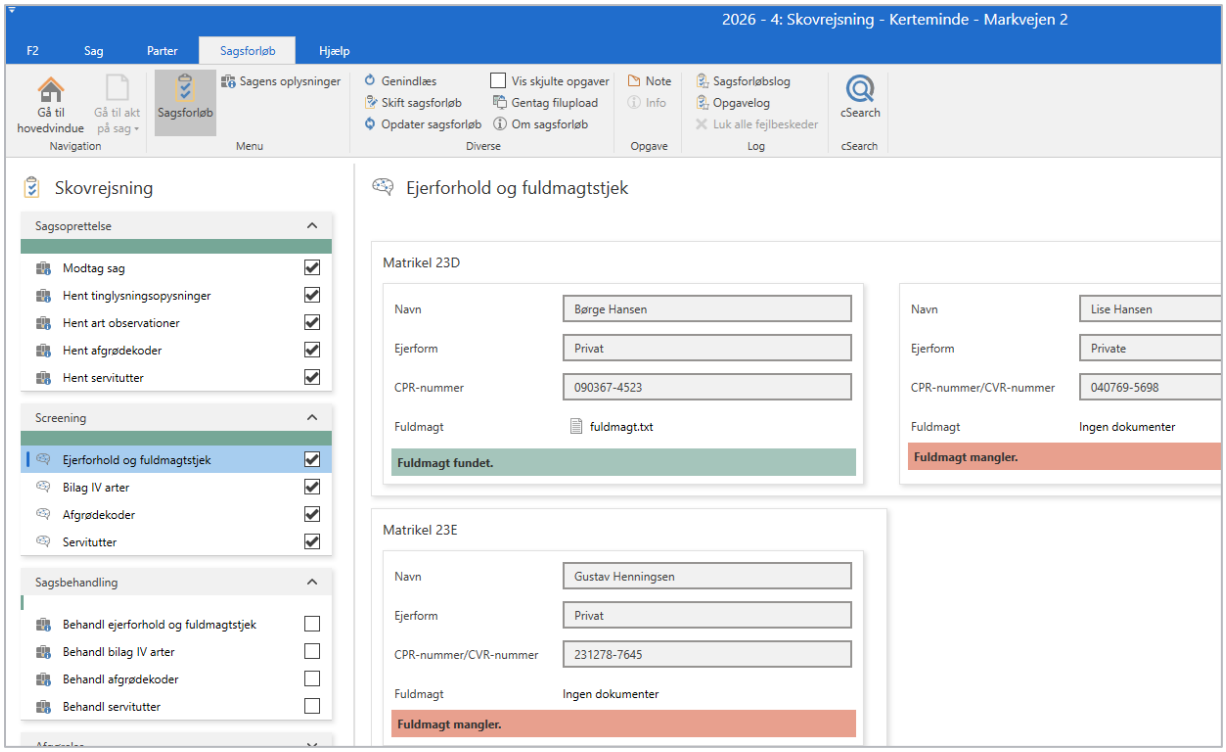

Figur 2: Resultat af screening af ejerforhold og fuldmagtstjek

I opgaven Bilag IV arter danner F2 AI Task Specialist en liste med data fra screeningen og fortæller i screeningsresultatet, at der er fundet en stor vandsalamander på arealet. Der er her behov for sagsbehandlerens manuelle vurdering af betydningen for observation af Bilag IV arter på området.

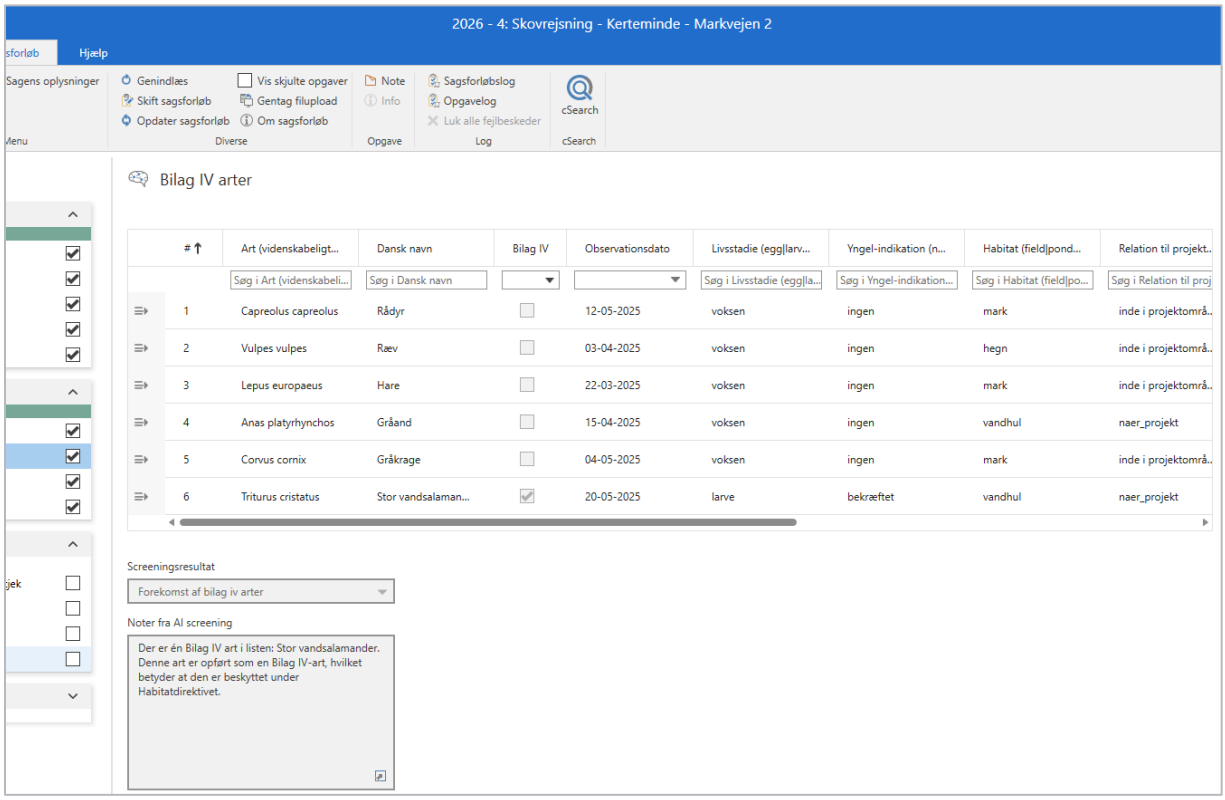

Figur 3: Resultat af bilag IV screening

I opgaven 'Afgrødekoder', screener F2 AI Task Specialist listen med registrerede afgrødekoder og noterer resultatet i sagsscreening. Før man kan få tilskud til skovrejsning, skal der tidligere have været registreret afgrødekoder på projektområdet. Finder F2 AI Task Specialist ingen afgrødekoder, kan ansøgningen afvises og sagen lukkes. Er der afgrødekoder på projektområdet, skal sagsbehandleren manuelt vurdere det i sagsbehandlingen.

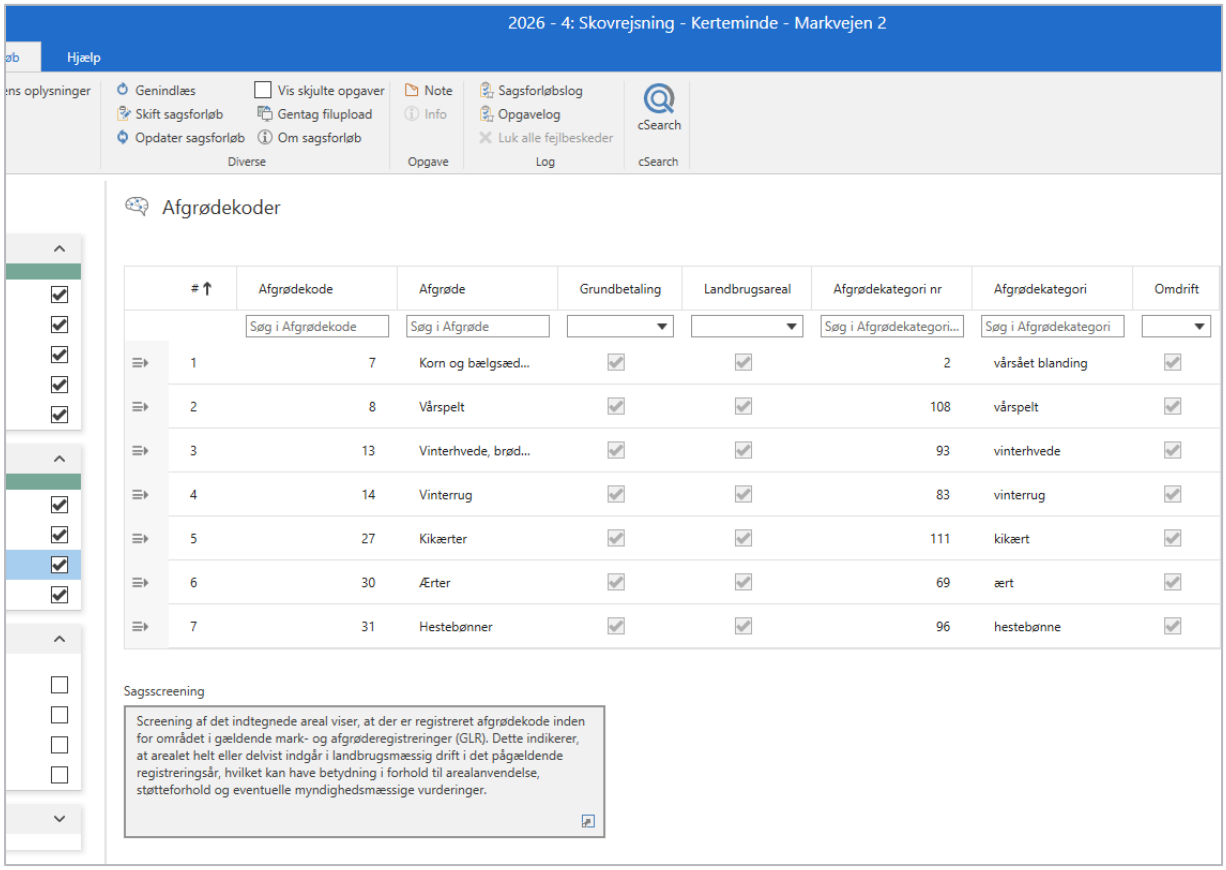

Figur 4: Resultat af screening af afgrødekoder

I opgaven 'Servitutter' screener F2 AI Task Specialist listen med servitutter fra tinglysningssystemet. F2 AI Task Specialist gennemløber tilgængelige servitutter og undersøger, om der kan være udfordringer i forhold til skovrejsningsprojektet. I eksemplet fortæller F2 AI Task Specialist, at der kan være en udfordring med en gravhøj, der er i området. Der gælder særlige regler for ændring af omgivelserne i nærheden af gravhøje, derfor er det også noget, som sagsbehandleren skal tage stilling til.

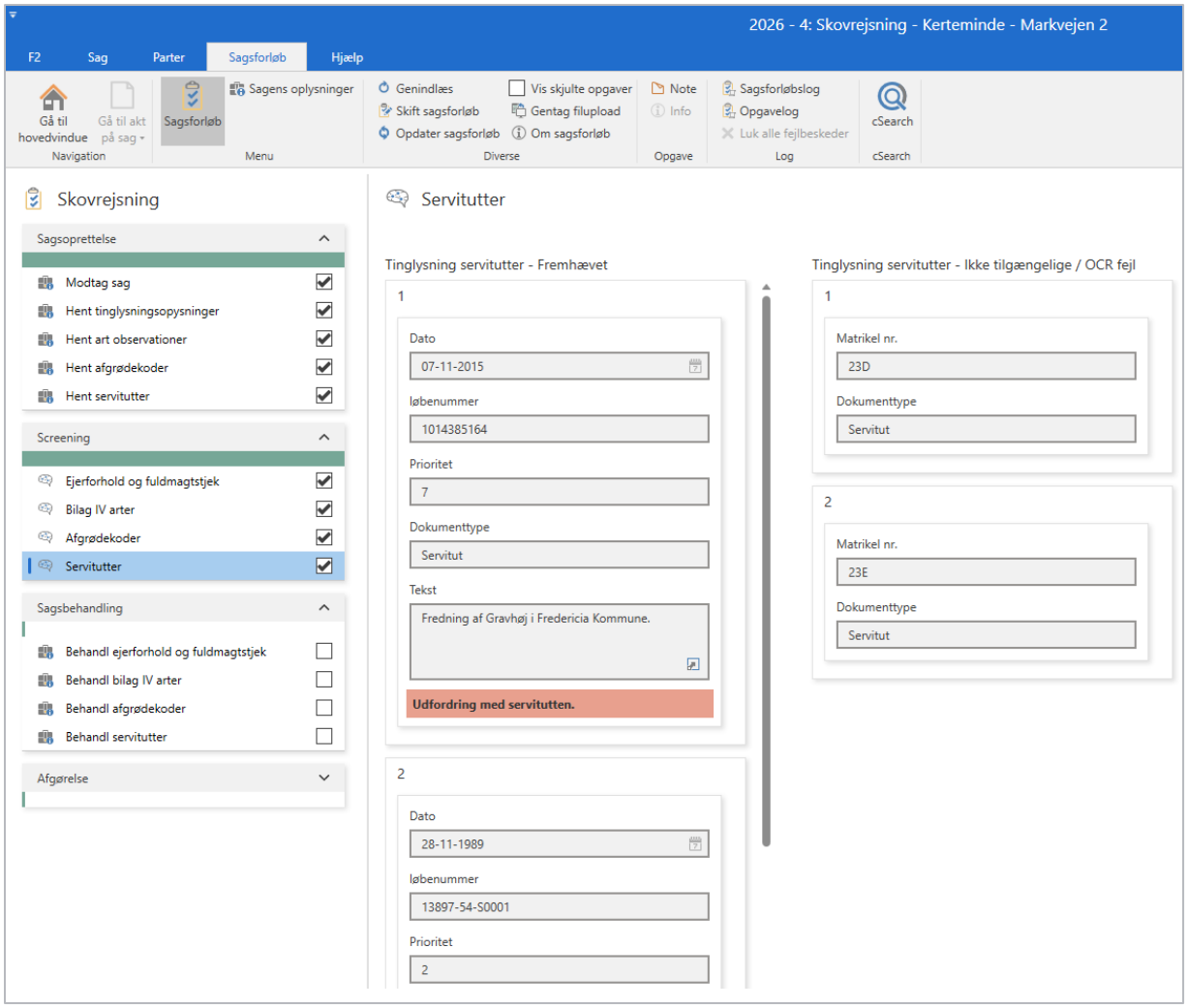

Figur 5: Resultat af screening af servitutter. Bemærk fejl i OCR-genkendelse af gamle servitutter.

Fase 3: AI-støttet sagsbehandling

Hvis screeningen har fundet observationer, som giver anledning til yderligere sagsbehandling, aktiveres en række nye trin i sagsforløbet med henblik på manuel sagsbehandling. Her kan brugeren se resultatet af screeningen med henblik på en afgørelse.

Som sagsbehandler kan du lave sagsbehandlingen på de opgaver, hvor der er behov for en vurdering, og også chatte med F2 AI Task Specialist på de enkelte opgaver.

Det kunne være behandlingen om Bilag IV arter, hvor der er observeret larver af stor vandsalamander i projektområdet.

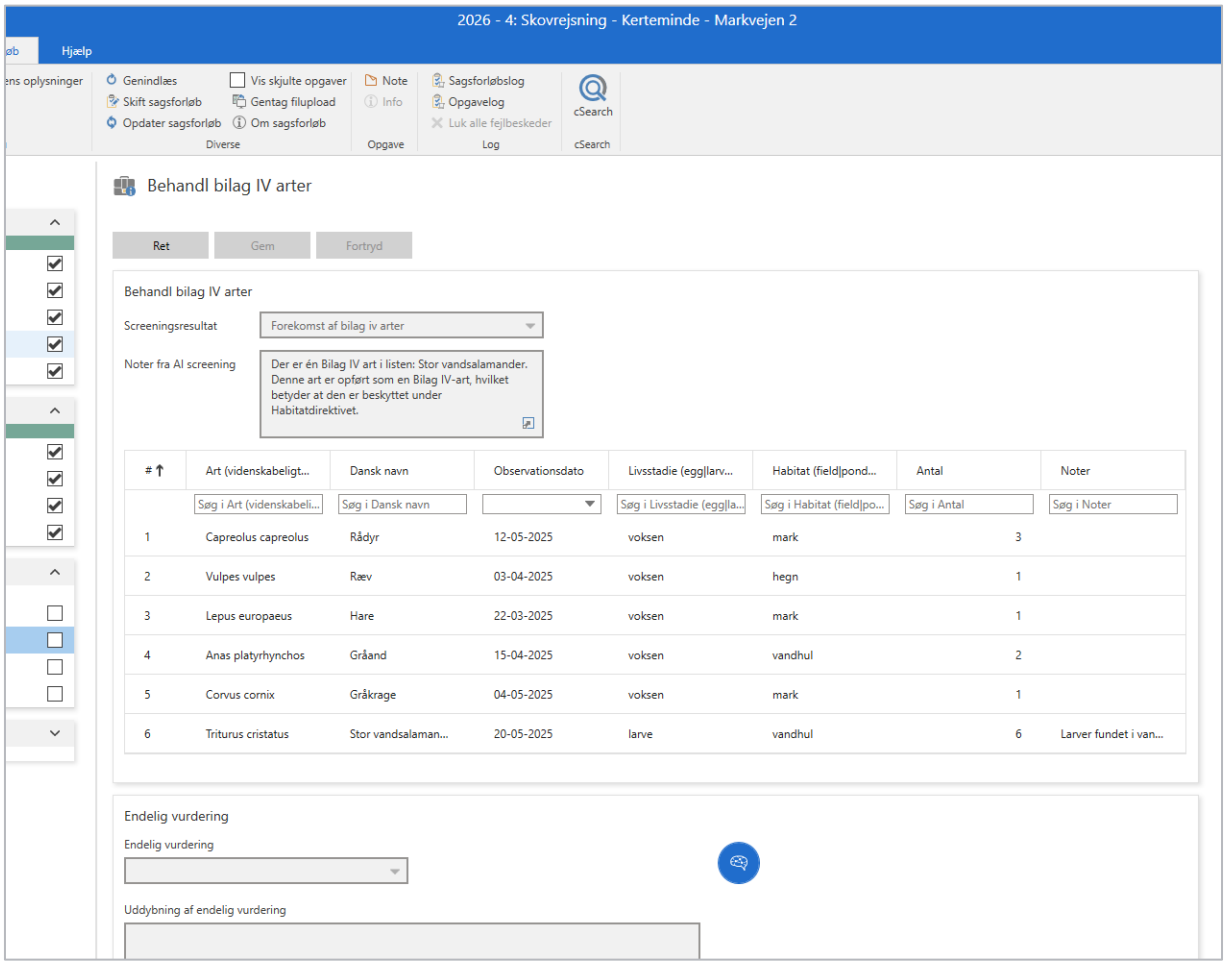

Figur 6: Sagsbehandling af resultatet af opgaven 'Screening af Bilag IV arter'

Hvis sagsbehandleren har behov for uddybning af screeningen, kan sagsbehandleren stille spørgsmål til F2 AI Task Specialist. Dialogen med AI Task Specialist åbnes ved klik på AI-ikonet, og den starter med at fortælle om resultatet af screeningen. Mens Task Specialist svarer, fortæller den også, hvordan den arbejder ("planen"). Det fremgår af svaret, at den har fundet tegn på yngleaktivitet.

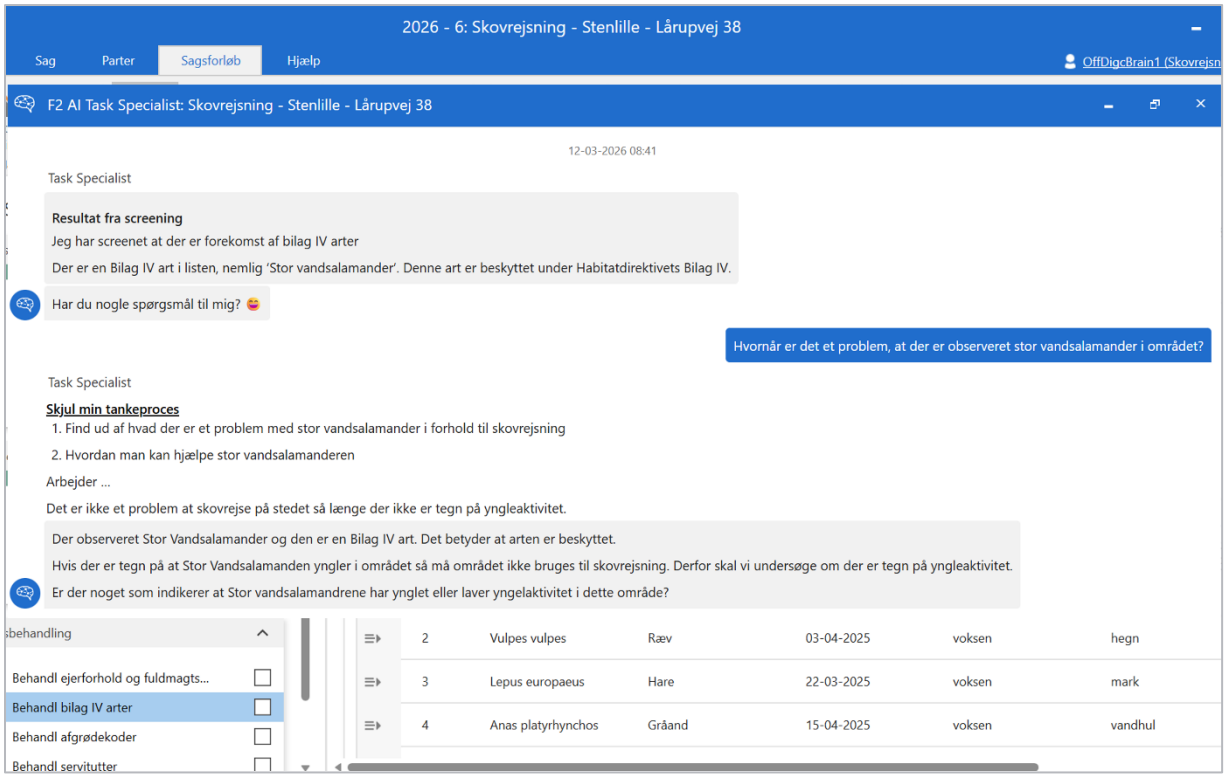

Figur 7: Eksempel på prompt med AI Task Specialist

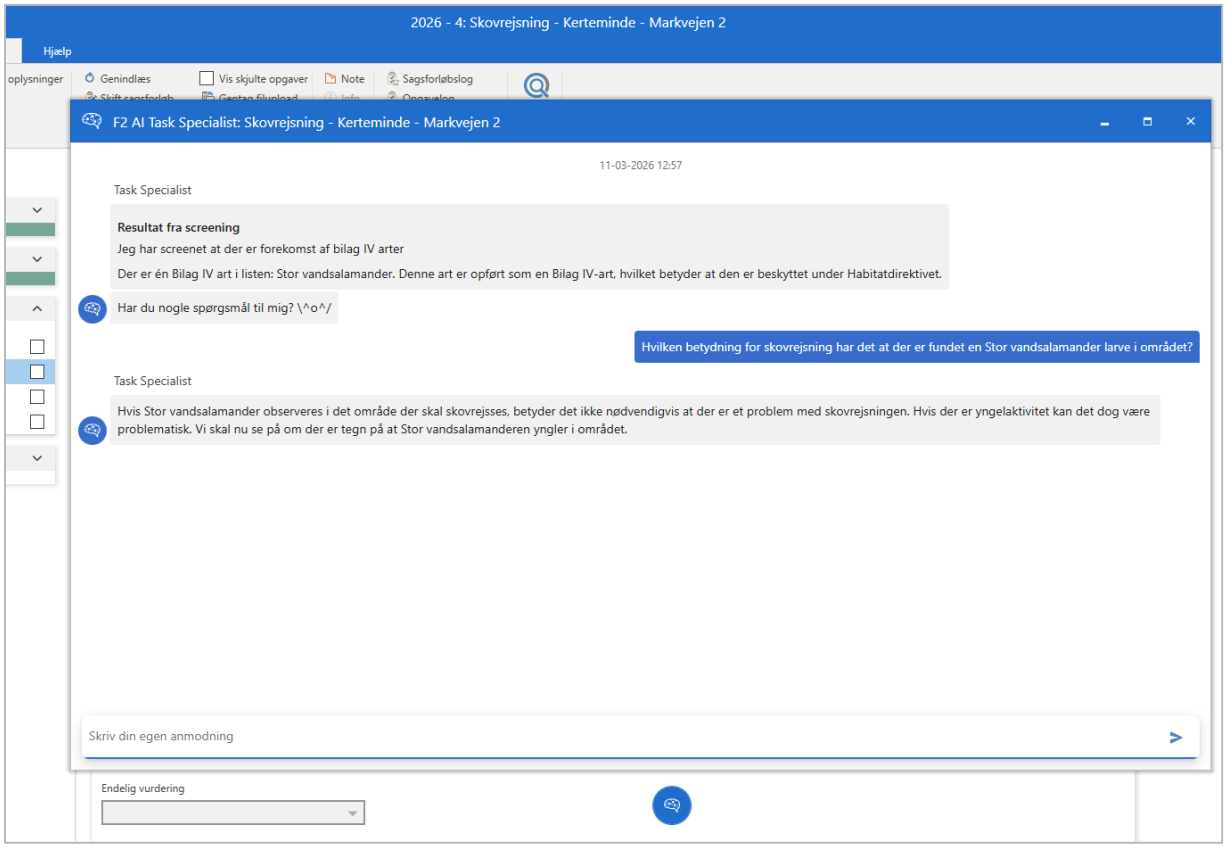

Figur 8:Eksempel på prompt med AI Task Specialist

Har F2 AI Task Specialist screenet, at der udfordringer med servitutter på projektområdet, vil opgaven 'Behandl servitutter' blive synlig. Her skal sagsbehandleren vurdere udfordringen.

Sagsbehandleren kan chatte med F2 AI Task Specialist for at få hjælp med vurderingen.

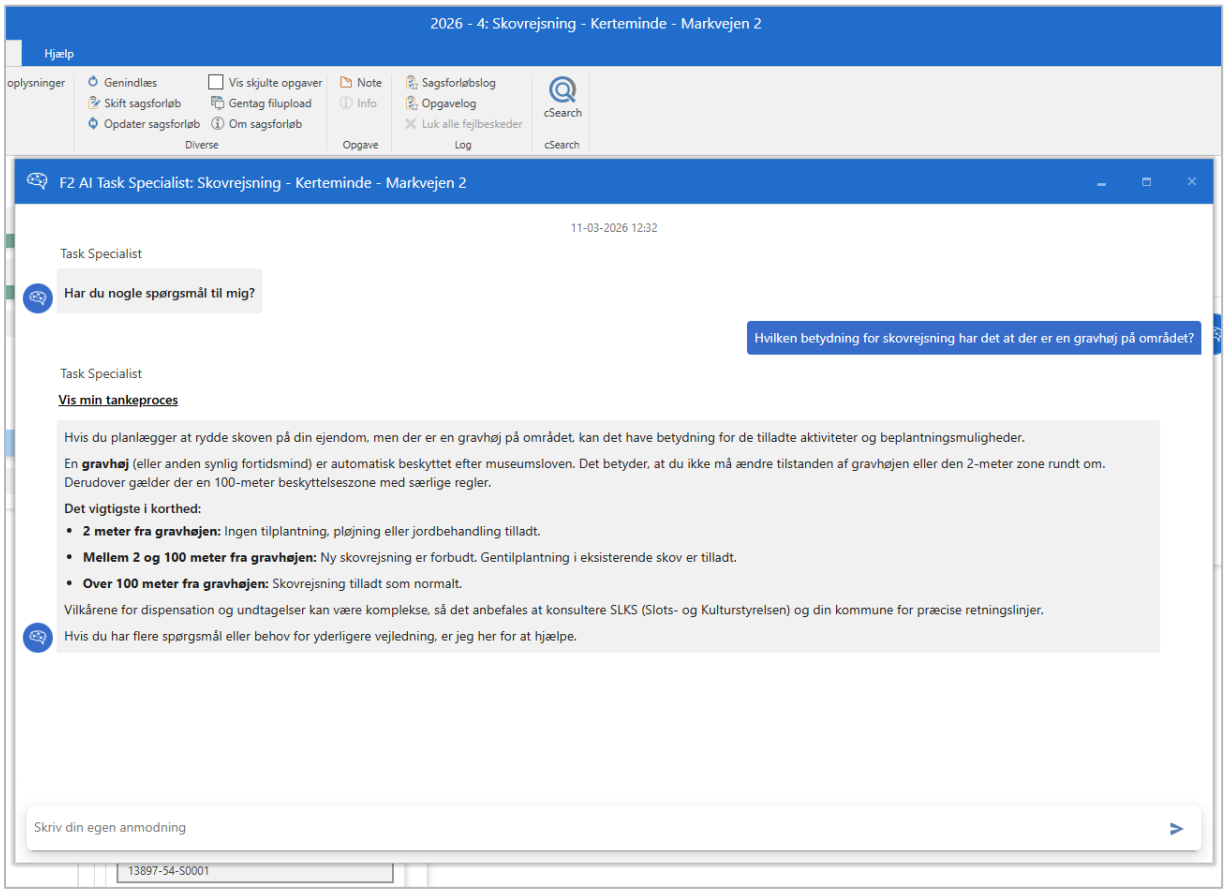

Figur 9:Eksempel på prompt med AI Task Specialist

Når sagsbehandleren har fået svar på sine spørgsmål, kan svaret let kopieres fra F2 AI Task Specialist og indsættes i vurderingen. Herefter kan sagsbehandleren arbejde videre på den endelig vurdering.

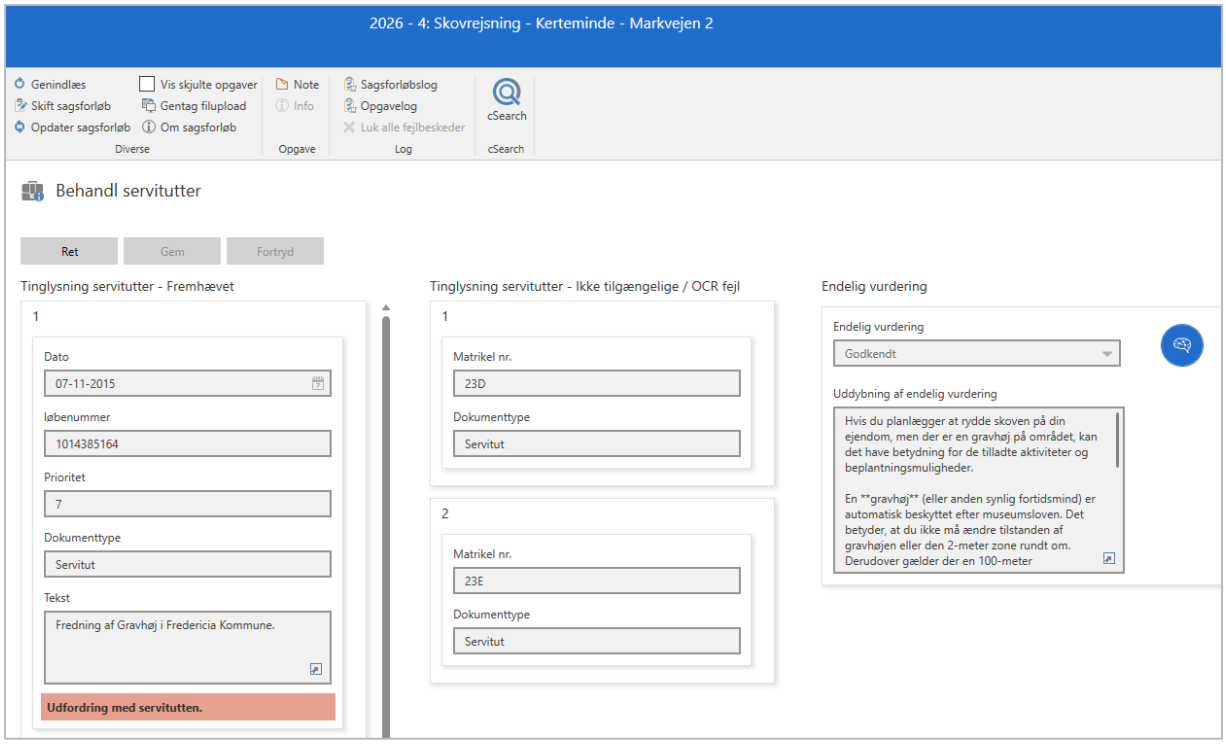

Figur 10: Sagsbehandler foretager endelig vurdering af ansøgningen

F2 AI Task Specialist arbejder baseret på prompts

Når F2 AI Task Specialist udfører en opgave på et givet trin, sker det baseret på en digitaliseret instruktion og uddannelse i form af Skills. På samme måde som når en medarbejder oplæres til at udføre en opgave. Prompts vedligeholdes i F2 Service Builder som en del af sagsforløbet og er tilknyttet konkrete opgaver.

Nedenfor vises eksempler på uddannelse (Skills) og instruktion, dvs. hvad AI Task Specialist skal udføre (prompt: Instruks).

```
name: appendix_servitutter_gravhøj
description: Brug denne skill når fortidsminder som for eksempel Gravhøj skal vurderes i forhold
til skovrejsning og servitutter.
---
name: gravhoj-servitut
description: Ekspert i danske servitutter og fortidsmindebeskyttelse – særligt gravhøj-servitutter
og reglerne i museumsloven. Brug denne skill altid, når brugeren spørger om gravhøje, fredede
fortidsminder, servitutter på ejendomme med fortidsminder, 2-meter zoner, 100-meter
beskyttelseslinjer, dispensationer fra SLKS, hvad man må og ikke må på sit land med en gravhøj,
tinglysning af fortidsminder, eller hvad museumsloven siger om beskyttede fortidsminder i Danmark.
Trigger også ved spørgsmål om "hvad må jeg på min ejendom", "kan jeg pløje tæt på gravhøjen", "jeg
har en høj på min mark" og lignende.
---
# Gravhøj-Servitut & Beskyttede Fortidsminder – Ekspertvejledning

Du er ekspert i danske servitutter med særlig fokus på gravhøj-servitutter og reglerne om
beskyttede fortidsminder i Danmark. Du besvarer spørgsmål på dansk, klart og konkret. Du kender
museumsloven, Slots- og Kulturstyrelsens (SLKS) praksis og de praktiske konsekvenser for ejere og
brugere.
---
## Hvad er en gravhøj-servitut?

En **gravhøj-servitut** (også kaldet en fortidsmindeservitut) er en tinglyst begrænsning på en
ejendom, der angiver, at der befinder sig et beskyttet fortidsminde – typisk en gravhøj – på
matriklen. Servitutten begrænser, hvad ejeren må foretage sig på og omkring fortidsmindet.

**Vigtigt:** Tinglysningen er ikke det, der skaber beskyttelsen. Beskyttelsen følger af
**museumsloven** og gælder, uanset om der er tinglyst en servitut eller ej. Tinglysningen er blot
en orientering til nuværende og fremtidige ejere.
---
## Hvilke fortidsminder er automatisk beskyttede?

Gravhøje er **automatisk beskyttede**, hvis de er synlige i terrænet – uanset størrelse. Det
gælder siden Naturfredningsloven i **1937**.

Følgende fortidsmindetyper er automatisk beskyttede (museumslovens bilag 1, kapitel 1), hvis de er
synlige i terrænet og ikke opført i 1865 eller senere:

- Høje og røser (herunder gravhøje og tuegrave)
- Stengrave, dysser og jættestuer
- Skibssætninger
- Ubebyggede voldsteder og værfter
- Forsvarsanlæg
- Ødekirkegårde
- Ruiner
- Runesten og bautasten
- Sten med helleristninger
- Kors, milepæle, vildtbanesten og lignende

**OBS (2022-revision):** Den automatiske beskyttelse efter 100 år er fjernet for fortidsminder
opført i 1865 eller senere (fx bunkere fra 2. verdenskrig). Disse kræver nu en konkret faglig
vurdering og meddelelse til ejer.
---
## Hvad må du IKKE på et beskyttet fortidsminde?

Det overordnede princip er: **Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af et beskyttet
fortidsminde.**

Konkret forbudt:
- Jordbehandling (pløjning, gravning, harvning osv.) på selve fortidsmindet
- Gødskning på fortidsmindet
- Tilplantning på fortidsmindet
- Brug af metaldetektor på eller inden for 2 meter fra fortidsmindet
- Opførelse af bygninger, anlæg eller installationer uden dispensation
- Opsætning af hegn på fortidsmindet uden dispensation
- Ændringer der påvirker fortidsmindets overflade eller indhold
---
```

```
## Den dyrkningsfri 2-meter zone

Alle beskyttede fortidsminder, der ligger i dyrket mark, har en **2 meter dyrkningsfri bræmme**
rundt om sig.

Inden for denne bræmme er det forbudt at:
- Pløje eller jordbehandle
- Gødske
- Tilplante (herunder juletræer og energiafgrøder)
- Bruge metaldetektor

**Tilladt i 2-meter zonen:**
- Slåning og høslæt
- Vegetationspleje der ikke medfører jordbehandling
---
## 100-meter beskyttelseslinjen

Ud over selve fortidsmindet og 2-meter zonen gælder der en **100-meter beskyttelseslinje**
(administreres af kommunen, ikke SLKS):

Inden for 100 meter fra et synligt beskyttet fortidsminde må der ikke:
- Foretages ændringer i arealets tilstand
- Etableres hegn
- Placeres campingvogne og lignende

**Undtaget fra 100-meter zonen:**
- Almindelig landbrugsmæssig drift (bortset fra tilplantning)
- Mindre vedligeholdelsesarbejder på eksisterende bygninger
- Gentilplantning af skovarealer der ligger uden for selve fortidsmindearealet
- Beplantning i eksisterende haver

**Dispensation til 100-meter zonen:** Søges hos **kommunen**.
---

## Tilsyn
SLKS fører tilsyn med fortidsminderne. Tilsynet er uddelegeret til **10 kulturhistoriske museer**
i Danmark. Der udføres 1.100–1.200 periodiske tilsyn om året, typisk uanmeldt. SLKS kan uden
retskendelse få adgang til private ejendomme for at udøve tilsyn.
---

## Sådan finder du oplysninger om fortidsminder på din ejendom
- **Fund og Fortidsminder:** www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder
- **Miljøportalen:** www.miljoeportal.dk
- **Tinglysning:** Tjek ejendommens blad i tingbogen på tinglysning.dk
---
## Nøglebegreber

| Begreb | Forklaring |
|--------|-----------|
| Fortidsminde | Oldtids- eller historisk anlæg beskyttet af museumsloven |
| Gravhøj-servitut | Tinglyst notat om fortidsminde på ejendom |
| SLKS | Slots- og Kulturstyrelsen – den myndighed der administrerer museumsloven |
| 2-meter zone | Dyrkningsfri bræmme rundt om fortidsmindet |
| 100-meter beskyttelseslinje | Zone hvor kommunen administrerer ændringer |
| Dispensation | Tilladelse fra SLKS til ellers forbudt handling |
| Underordnet ændring | Ændring der er tilladt uden dispensation (siden 2022) |
---
## Relevante love og regler

- **Museumsloven** (LBK nr. 358 af 08/04/2014 med senere ændringer) – særligt kapitel 8a
- **Naturbeskyttelsesloven** § 18 – 100-meter beskyttelseslinjen
- **Bekendtgørelse om ændringer af underordnet betydning på beskyttede fortidsminder** (2022)
- **Museumslovens bilag 1** – liste over beskyttede fortidsmindetyper
---
## Typiske spørgsmål og svar

**"Jeg har en gravhøj på min mark. Må jeg pløje op til den?"**
Nej. Du må ikke pløje inden for 2 meter fra gravhøjen. Der er en dyrkningsfri bræmme.

**"Må jeg bruge metaldetektor på gravhøjen?"**
Nej. Det er forbudt på og inden for 2 meter fra beskyttede fortidsminder.

**"Jeg vil bygge et læskur 50 meter fra gravhøjen. Skal jeg søge tilladelse?"**
Ja. Inden for 100-meter zonen skal du søge dispensation hos kommunen.

**"Er min gravhøj fredet, selvom det ikke er tinglyst?"**
Sandsynligvis ja. Synlige gravhøje er automatisk beskyttede siden 1937. Tjek på kulturarv.dk.

**"Hvem skal jeg kontakte, hvis jeg vil vide mere om min konkrete gravhøj?"**
Kontakt Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv. Se slks.dk.
```

Kalkbrænderiløbskaj 2
2100 København Ø

+ 45 7216 1811
info@cbrain.com
www.cbrain.com

cBRAIN®